

Opinie o demokracji

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2018 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Opinie o demokracji

» Ze stwierdzeniem, że demokracja ma przewagę nad wszystkimi innymi formami rządów, zgadza się trzy czwarte Polaków (76%), natomiast przeciwnego zdania jest co ósmy (12%). Obecnie zasięg aprobaty demokracji jest nie tylko wyższy niż w sierpniu ubiegłego roku (wzrost o 5 punktów procentowych), ale także najwyższy w historii naszych badań, czyli od 1992 roku.

» Badani twierdzący, że nie ma dla nich znaczenia, czy rządy w kraju są demokratyczne czy niedemokratyczne, stanowią ponad jedną czwartą (26%), natomiast deklarujący, że nie jest im to obojętne – dwie trzecie (66%). Od początku ubiegłego roku utrzymuje się najniższy w ostatnim ćwierćwieczu poziom alienacji politycznej.

» Ze stwierdzeniem, że w niektórych sytuacjach rządy niedemokratyczne są lepsze od demokratycznych, zgadza się niemal jedna trzecia badanych (29%), a ponad połowa (53%) je kwestionuje. Majowe wyniki są zbliżone do tych sprzed dziewięciu miesięcy, w których obserwowaliśmy rekordowo wysoki poziom dezaprobaty wyższości rządów niedemokratycznych nad demokratycznymi i rekordowo niski odsetek aprobaty.

» Obecnie, pierwszy raz po ostatnich wyborach parlamentarnych, badani zadowoleni z funkcjonowania demokracji w naszym kraju (48%, od sierpnia 2017 roku wzrost o 8 punktów procentowych) przeważają nad niezadowolonymi (43%, spadek o 9 punktów).

W majowym sondażu¹ poprosiliśmy badanych o ocenę funkcjonowania demokracji w Polsce. Interesował nas również stosunek Polaków do demokracji i rządów niedemokratycznych oraz zasięg obojętności politycznej.

POSTAWY WOBEC DEMOKRACJI

Ze stwierdzeniem, że demokracja ma przewagę nad wszystkimi innymi formami rządów, zgadza się trzy czwarte Polaków (76%), natomiast przeciwnego zdania jest co ósmy (12%). Obecnie zasięg aprobaty demokracji jest nie tylko wyższy niż w sierpniu ubiegłego roku (wzrost o 5 punktów procentowych), ale także najwyższy w historii naszych badań, czyli od 1992 roku. Odkąd monitorujemy tę kwestię, dominuje postawa prodemokratyczna. Wahania opinii będące reakcją na różnego rodzaju wydarzenia społeczno-polityczne, np. wybory parlamentarne czy protesty, są stosunkowo niewielkie.

TABELA 1

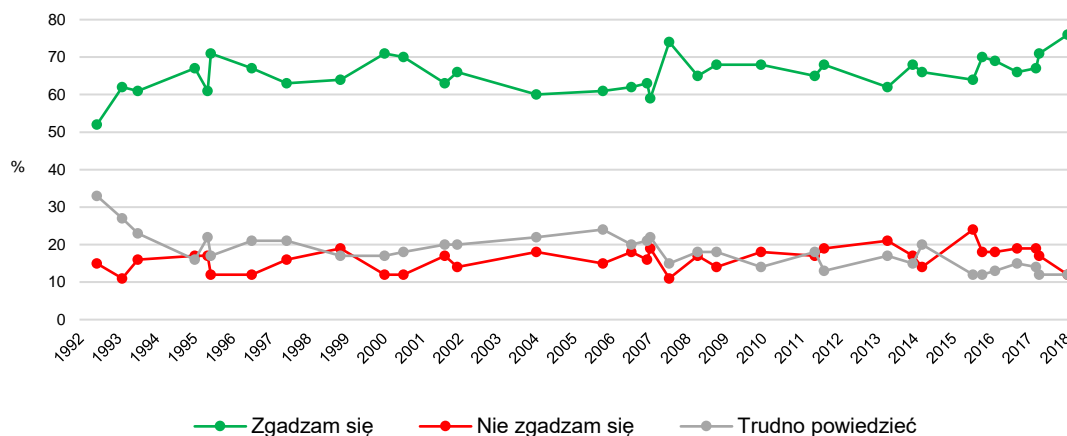
Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów?	Wskazania respondentów według terminów badań																	
	1992	1993	1995	1997	1999	2000		2001	2002	2004	2006		2007		2008	2009	2010	
	X	VI	V	X	III	IV	X	XI	III	V	II	XI	IV	V	XI	VII	I	III
	w procentach																	
Zgadzam się	52	62	67	63	64	71	70	63	66	60	61	62	63	59	74	65	68	68
Nie zgadzam się	15	11	17	16	19	12	12	17	14	18	15	18	16	19	11	17	14	18
Trudno powiedzieć	33	27	16	21	17	17	18	20	20	22	24	20	21	22	15	18	18	14

TABELA 1 cd.

Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	2011		2013	2014		2015	2016		2017			2018
	VIII	XI	VII	III	VI	XI	I	VI	I	VII	VIII	V
	w procentach											
Zgadzam się	65	68	62	68	66	64	70	69	66	67	71	76
Nie zgadzam się	17	19	21	17	14	24	18	18	19	19	17	12
Trudno powiedzieć	18	13	17	15	20	12	12	13	15	14	12	12

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (336) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganą komputerowo (CAPI) w dniach 10–17 maja 2018 roku na liczącej 1121 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Rys. 1. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów?

Badani twierdzący, że nie ma dla nich znaczenia, czy rządy w kraju są demokratyczne czy niedemokratyczne, stanowią ponad jedną czwartą (26%), natomiast deklarujący, że nie jest im to obojętne – dwie trzecie (66%). Od początku ubiegłego roku utrzymuje się najniższy w ostatnim ćwierćwieczu poziom alienacji politycznej, a co więcej – teraz jest on rekordowo niski.

TABELA 2

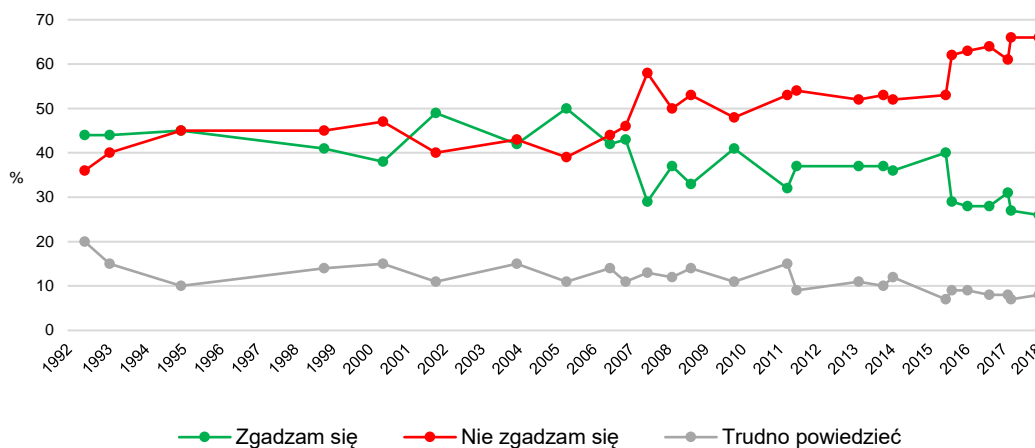
Czy zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem, że dla ludzi takich jak Pan(i) nie ma w gruncie rzeczy znaczenia, czy rządy są demokratyczne czy niedemokratyczne?	Wskazania respondentów według terminów badań													
	1992	1993	1995	1999	2000	2002	2004	2005	2006	2007		2008	2009	2010
	X	VI	V	III	X	III	V	IX/X	XI	IV	XI	VII	I	III
	w procentach													
Zgadzam się	44	44	45	41	38	49	42	50	42	43	29	37	33	41
Nie zgadzam się	36	40	45	45	47	40	43	39	44	46	58	50	53	48
Trudno powiedzieć	20	15	10	14	15	11	15	11	14	11	13	12	14	11

TABELA 2 cd.

Czy zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem, że dla ludzi takich jak Pan(i) nie ma w gruncie rzeczy znaczenia, czy rządy są demokratyczne czy niedemokratyczne?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	2011		2013	2014		2015	2016		2017		2018	
	VIII	XI	VII	III	VI	XI	I	VI	I	VII	VIII	V
	w procentach											
Zgadzam się	32	37	37	37	36	40	29	28	28	31	27	26
Nie zgadzam się	53	54	52	53	52	53	62	63	64	61	66	66
Trudno powiedzieć	15	9	11	10	12	7	9	9	8	8	7	8

CBOS

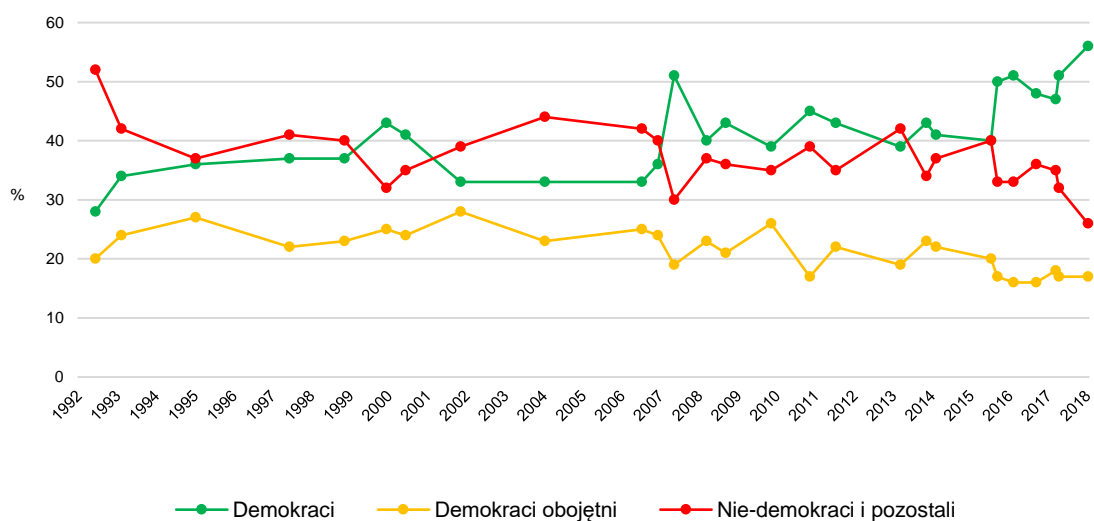
RYS. 2. Czy zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem, że dla ludzi takich jak Pan(i) nie ma w gruncie rzeczy znaczenia, czy rządy są demokratyczne czy niedemokratyczne?

Po oddzieleniu od grupy aprobujących demokrację jako najlepszą formę rządów tych, którzy deklarują, że obowiązujący system polityczny jest im obojętny (oraz niemających w tej sprawie zdania), otrzymujemy poparcie dla demokracji „netto”. Taka „czysta” postawa prodemokratyczna charakteryzuje ponad połowę Polaków (56%), a jej zasięg jest obecnie największy w historii naszych badań. Zbliżony, choć nieznacznie niższy, entuzjazm wobec demokracji obserwowaliśmy w całym monitorowanym okresie jedynie czterokrotnie: w powyborczym sondażu z 2007 roku, w obu pomiarach z 2016 roku oraz w sierpniu ubiegłego roku.

CBOS

RYS. 3. Stosunek do demokracji

Poparciem dla demokracji przy jednoczesnym braku alienacji politycznej wyróżniają się badani mający wyższe wykształcenie, deklarujący lewicowe lub prawicowe poglądy polityczne, zwolennicy Platformy Obywatelskiej, Sojuszu Lewicy Demokratycznej, Nowoczesnej, Polskiego Stronnictwa Ludowego (w mniejszym stopniu), a także osoby najlepiej sytuowane, z dużych i największych miast. Na tle innych nieco częściej są to także respondenci w wieku od 25 do 44 lat. Relatywnie najmniej tak zdefiniowanych demokratów jest wśród najstarszych badanych, osób z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym lub zasadniczym zawodowym, uzyskujących najniższe dochody *per capita*, niemających sprecyzowanych poglądów politycznych i, co z tym w pewnej mierze związane, niezamierzających obecnie głosować w wyborach parlamentarnych lub co do tego niepewnych. Aprobujący demokrację, a jednocześnie obojętni wobec typu rządów w Polsce to nieco częściej niż przeciętnie mieszkańcy małych miast, uzyskujący wysokie (ale nie najwyższe) dochody *per capita*, respondenci najstarsi, a jeśli chodzi o preferencje partyjne – również potencjalni wyborcy PiS.

TABELA 3

Cechy społeczno-demograficzne		Stosunek do demokracji		
		Demokraci	Demokraci obojętni	Nie-demokraci i pozostali
		w procentach		
Ogółem		56	18	26
Płeć	Mężczyźni	58	19	23
	Kobiety	54	17	29
Wiek	18–24 lata	53	17	30
	25–34	62	14	24
	35–44	62	18	20
	45–54	58	15	27
	55–64	55	20	25
	65 lat i więcej	45	22	33
Miejsce zamieszkania	Wieś	52	16	32
	Miasto do 19 999	55	23	23
	20 000 – 99 999	56	18	26
	100 000 – 499 999	61	19	20
	500 000 i więcej mieszkańców	65	16	19
Wykształcenie	Podstawowe lub gimnazjalne	42	21	37
	Zasadnicze zawodowe	41	23	36
	Średnie	58	19	23
	Wyższe	77	9	14
Dochody na osobę	Do 899 zł	45	22	34
	Od 900 zł do 1299 zł	54	17	29
	od 1300 zł do 1799 zł	56	19	25
	Od 1800 zł do 2499 zł	57	25	19
	2500 zł i więcej	70	17	13
Ocena własnych warunków materialnych	Złe	39	17	44
	Średnie	51	18	31
	Dobre	63	18	20
Poglądy polityczne	Lewicowe	67	19	14
	Centrowe	58	19	24
	Prawicowe	64	16	20
	Niesprecyzowane	34	20	47
Głosowanie w hipotetycznych wyborach parlamentarnych	PiS	55	23	22
	PO	76	13	11
	Kukiz'15	59	18	23
	SLD	75	16	10
	Nowoczesna*	77	13	10
	PSL*	66	20	14
	Niezdecydowani czy głosować	47	14	40
	Niezamierzający głosować	36	20	44

*Uwaga – mała liczebność zwolenników tych partii w próbie

Ze stwierdzeniem, że w niektórych sytuacjach rządy niedemokratyczne są lepsze od demokratycznych, zgadza się niemal jedna trzecia badanych (29%), a ponad połowa (53%) je kwestionuje. Wzrost krytycyzmu wobec niedemokratycznych rozwiązań politycznych nastąpił po ostatnich wyborach parlamentarnych. Obecne wyniki są zbliżone do tych sprzed dziewięciu miesięcy, w których obserwowaliśmy rekordowo wysoki poziom dezaprobaty wyższości rządów niedemokratycznych nad demokratycznymi i rekordowo niski odsetek aprobaty

TABELA 4

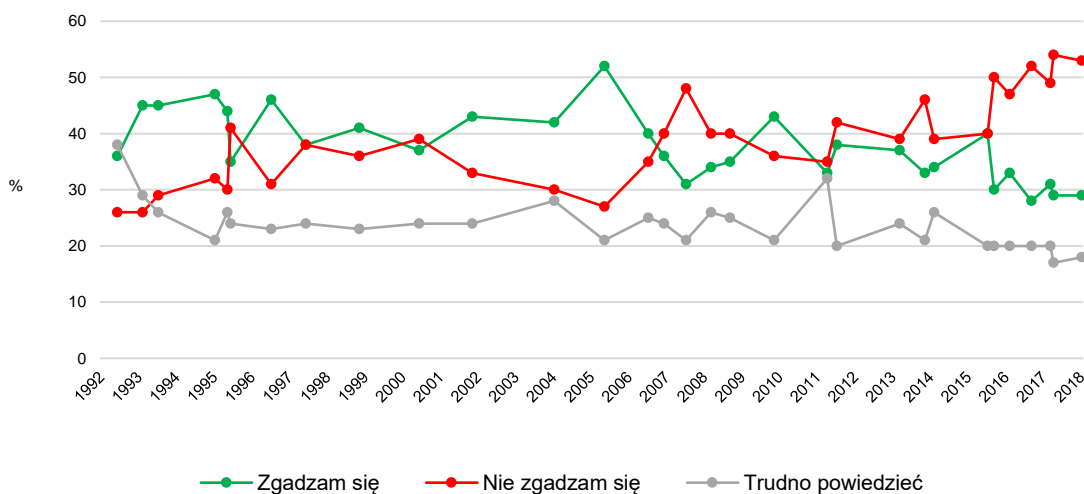
Czy zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem, że niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż rządy demokratyczne?	Wskazania respondentów według terminów badań																		
	1992		1993		1995		1996	1997	1999	2000	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
	X	VI	XI	V	IX	X	XI	X	III	X	III	V	IX/X	XI	IV	XI	VII	I	III
	w procentach																		
Zgadzam się	36	45	45	47	44	35	46	38	41	37	43	42	52	40	36	31	34	35	43
Nie zgadzam się	26	26	29	32	30	41	31	38	36	39	33	30	27	35	40	48	40	40	36
Trudno powiedzieć	38	29	26	21	26	24	23	24	23	24	24	28	21	25	24	21	26	25	21

TABELA 4 cd.

Czy zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem, że niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż rządy demokratyczne?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	2011		2013	2014		2015	2016		2017		2018	
	VIII	XI	VII	III	VI	XI	I	VI	I	VII	VIII	V
	w procentach											
Zgadzam się	33	38	37	33	34	40	30	33	28	31	29	29
Nie zgadzam się	35	42	39	46	39	40	50	47	52	49	54	53
Trudno powiedzieć	32	20	24	21	26	20	20	20	20	20	17	18

CBOS

RYS. 4. Czy zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem, że niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż rządy demokratyczne?

O tym, że rządy niedemokratyczne bywają niekiedy lepsze od demokratycznych, w większym stopniu niż inni przekonani są najmłodszy respondenci, badani znajdujący się w złej sytuacji ekonomicznej (niskie dochody *per capita*, niezadowolenie z własnych warunków materialnych), a także częściej mężczyźni niż kobiety. O ile poglądy polityczne nie wpływają istotnie na opinie w tej sprawie, o tyle, jeśli chodzi o preferencje partyjne, można zauważyć, że najbardziej przychylni rozwiązaniom niedemokratycznym są potencjalni wyborcy ugrupowania Kukiz'15, którzy są w tej sprawie niemal równo podzieleni. Z kolei krytycyzmem wobec takich rozwiązań wyróżniają się najbardziej zwolennicy PO, Nowoczesnej, a ponadto ankietowani mający wyższe wykształcenie, z gospodarstw domowych o najwyższych dochodach *per capita*, mieszkańcy największych miast oraz respondenci mający od 35 do 44 lat.

TABELA 5

Elektoraty partyjne określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych	Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że niekiedy rządy niedemokratyczne mogą być bardziej pożądane niż demokratyczne?		
	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Kukiz'15	46	47	6
Sojusz Lewicy Demokratycznej	33	63	4
Prawo i Sprawiedliwość (wraz z Solidarną Polską i Porozumieniem)	32	54	15
Nowoczesna*	26	71	3
Polskie Stronnictwo Ludowe*	20	63	17
Platforma Obywatelska	19	74	7
Niezdecydowani, czy wziąć udział w wyborach	24	45	31
Niezamierzający głosować	29	39	32

* Uwaga – mała liczebność zwolenników tych partii w próbie

OCENA DEMOKRACJI

Opinie o jakości demokracji w Polsce były i są bardzo zróżnicowane, jednak na ogół częściej wyrażają zastrzeżenia niż aprobatę. Obecnie, pierwszy raz po ostatnich wyborach parlamentarnych badani zadowoleni z funkcjonowania demokracji w naszym kraju (48%, od sierpnia 2017 roku wzrost o 8 punktów procentowych) przeważają nad niezadowolonymi (43%, spadek o 9 punktów). W ubiegłej dekadzie (do wyborów parlamentarnych w 2007 roku) we wszystkich pomiarach respondenci krytykujący funkcjonowanie polskiej demokracji przeważali nad oceniającymi ją pozytywnie. Tuż po wyborach w 2007 roku oceny poprawiły się. W roku wyborczym 2011 opinie o jakości demokracji w naszym kraju były niemal równo podzielone. Po ostatnich wyborach parlamentarnych przewagę mieli na ogół respondenci rozczarowani demokratyczną praktyką – z wyjątkiem pomiaru z lipca ubiegłego roku i aktualnego.

TABELA 6

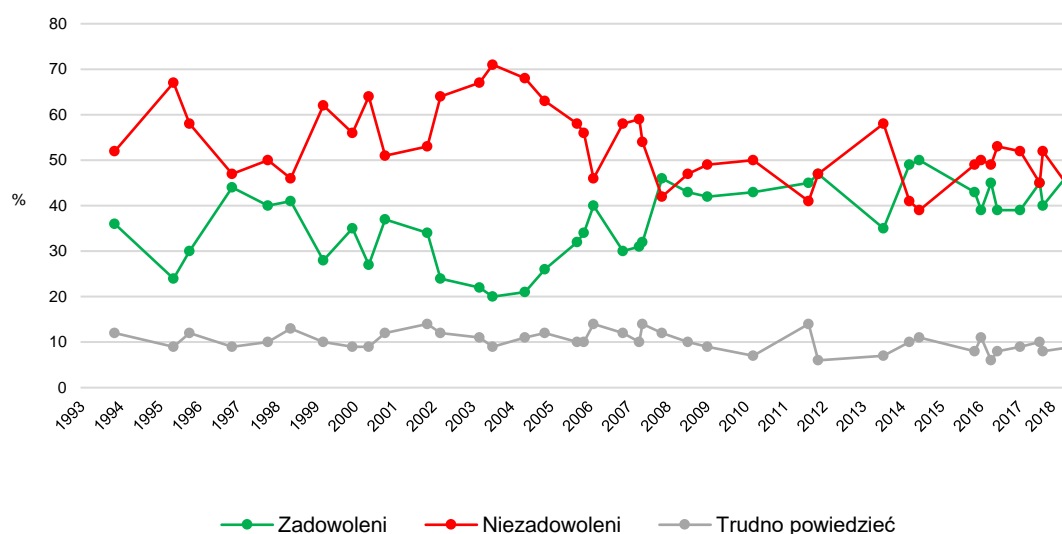
Ocena funkcjonowania demokracji w Polsce	Wskazania respondentów według terminów badań																						
	1993	1995			1996	1997	1998		1999		2000		2001	2002		2003		2004		2005		2006	
	XI	V	X	XI	X	V	III	XII	IV	X	XI	III	III	VII	V	XI	IX/X	XI	II	XI			
	w procentach																						
Zadowoleni	36	24	30	44	40	41	28	35	27	37	34	24	22	20	21	26	32	34	40	30			
Niezadowoleni	52	67	58	47	50	46	62	56	64	51	53	64	67	71	68	63	58	56	46	58			
Trudno powiedzieć	12	9	12	9	10	13	10	9	9	12	14	12	11	9	11	12	10	10	14	12			

TABELA 6 cd.

Ocena funkcjonowania demokracji w Polsce	Wskazania respondentów według terminów badań																			
	2007		2008		2009	2010	2011		2013	2014		2015		2016		2017		2018		
	IV	V	XI	VII	I	III	VIII	XI	VII	III	VI	IV	XI	I	IV	VI	I	VII	VIII	V
	w procentach																			
Zadowoleni	31	32	46	43	42	43	45	47	35	49	50	47	43	39	45	39	39	45	40	48
Niezadowoleni	59	54	42	47	49	50	41	47	58	41	39	44	49	50	49	53	52	45	52	43
Trudno powiedzieć	10	14	12	10	9	7	14	6	7	10	11	9	8	11	6	8	9	10	8	9

CBOS

RYS. 5. Ocena funkcjonowania demokracji w Polsce

Postrzeżenie funkcjonowania demokracji najsilniej determinują poglądy i preferencje polityczne respondentów. Do zadowolonych zalicza się znaczna większość wyborców PiS oraz osób identyfikujących się z prawicą. Ponadto wyróżniają się pod tym względem badani najstarsi, najslabiej wykształceni, mieszkańcy wsi, respondenci uzyskujący najniższe dochody *per capita*, uczestniczący w praktykach religijnych przynajmniej raz w tygodniu (a szczególnie kilkakrotnie w tygodniu). Natomiast negatywne oceny polskiej demokracji przeważają wyraźnie wśród zwolenników Nowoczesnej, SLD, PO, badanych niezamierzających głosować lub co do tego niezdecydowanych, wśród osób o poglądach lewicowych i – w mniejszym stopniu – centrowych, nieangażujących się w praktyki religijne lub uczestniczących w nich sporadycznie, a poza tym wśród ankietowanych

mających wyższe wykształcenie, mieszkańców dużych i największych miast, respondentów uzyskujących wysokie dochody *per capita*, jak również wśród niezadowolonych z własnej sytuacji materialnej oraz osób w wieku 25–34 lata i 45–54 lata.

TABELA 7

Elektoraty partyjne określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych	Ocena funkcjonowania demokracji w Polsce		
	Zadowoleni	Niezadowoleni	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość (wraz z Solidarną Polską i Porozumieniem)	80	15	6
Kukiz'15	44	49	8
Polskie Stronnictwo Ludowe*	43	46	11
Platforma Obywatelska	31	67	3
Sojusz Lewicy Demokratycznej	28	71	2
Nowoczesna*	16	84	0
Niezdecydowani, czy wziąć udział w wyborach	35	47	18
Niezamierzający głosować	40	47	12

* Uwaga – mała liczebność zwolenników tych partii w próbie

Zadowolenie z funkcjonowania demokracji w Polsce związane jest z ogólną postawą wobec tej formy rządów. Z jakości demokracji częściej zadowolone są osoby uznające jej wyższość nad innymi rozwiązaniami politycznymi, ale w gruncie rzeczy obojętne wobec typu rządów w naszym kraju, natomiast zdeklarowani demokraci relatywnie częściej są nią rozczarowani. Wśród osób nieceniących demokracji jako formy rządów (w tym niemających sprecyzowanego stanowiska) przeważa niezadowolenie z demokracji, choć w ich przypadku wynika to prawdopodobnie bardziej z ogólnego kwestionowania wartości tego systemu, niż z dostrzegania mankamentów w jego funkcjonowaniu.

TABELA 8

Stosunek do demokracji	Ocena funkcjonowania demokracji w Polsce		
	Zadowoleni	Niezadowoleni	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Demokraci	51	44	4
Demokraci obojętni	56	36	8
Nie-demokraci i pozostali	35	46	20

W badaniach dotyczących demokracji dwuipółroczny okres po ostatnich wyborach parlamentarnych zdecydowanie się wyróżnia. Przez ten czas utrzymuje się najniższy w ostatnim ćwierćwieczu poziom alienacji (obojętności) politycznej oraz najsilniejszy sprzeciw wobec rządów niedemokratycznych. W maju rejestrujemy ponadto rekordowy zasięg postaw prodemokratycznych, wyrażających się w przekonaniu, że demokracja jest najlepszą formą rządów. W odróżnieniu od pozostałych sondaży z tego okresu lepiej wypada obecnie ocena funkcjonowania demokracji w Polsce. Wprawdzie nadal zdania w tej kwestii są bardzo podzielone, to jednak – w przeciwieństwie do wcześniejszych pomiarów z 2016 i 2017 roku – więcej badanych deklaruje zadowolenie z funkcjonowania demokracji w naszym kraju niż niezadowolenie.

Opracował

Michał Feliksiak